

Nr 50.

Ankom till Riksdagens kansli den 11 april 1913 kl. 4 e. m.

Utlåtande, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning i vad angår jordbruksärendena.

(1:a Avd.)

Med anledning av de till jordbruksutskottet hänvisade framställningar, som röra utgifter för kapitalökning, får utskottet avgiva följande yttrande och förslag.

Statens affärsverksamhet.

Statens domäners fond.

1:o) I statsverkspropositionen, avdelningen: utgifter för kapitalökning, punkten 30, har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark för år 1914 anvisa ett anslag av 1,000,000 kronor.

*Inköp av
skogbärande
eller till
skogsbörd
tjänlig mark.*

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet att hänvisa till det statsverkspropositionen bilagda statsrådsprotokollet i ämnet.

Med anledning av väckta motioner beslöt 1911 års Riksdag att för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark för år 1912 anvisa ett belopp av 500,000 kronor. På framställning av Kungl. Maj:t beviljade härefter 1912 års Riksdag för år 1913 ett anslag för samma ändamål av 800,000 kronor.

Utskottet.

Då nu ifrågavarande framställning sålunda betecknar ett fortgå-

ende på den av Riksdagen beträffande statens skogspolitik redan inslagna väg samt utskottet icke har något att erinra i avseende å det för ändamålet ifrågasatta beloppet, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark för år 1914 anvisa ett anslag av 1,000,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

*Kostnader
för bostads-
lägenheter
åt vissa
jägmästare.*

2:o) I punkt 31 av förevarande avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t vidare föreslagit Riksdagen att för anskaffande av bostäder m. m. åt jägmästarna i Arjeplogs, Stensele, Norra Lycksele, Södra Lycksele och Kosta revir för år 1914 anvisa ett anslag å 121,300 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav förskottsvis av tillgängliga medel under innevarande år utanordna högst 50,300 kronor.

Utskottet.

I den till grund för Kungl. Maj:ts förevarande förslag liggande framställningen från domänstyrelsen om uppförandet av ifrågavarande bostäder m. m. har styrelsen beträffande Arjeplogs och Stensele revir framhållit den stora svårigheten att å dessa platser erhålla hyreslägenheter för revirförvaltaren samt tillika i fråga om jägmästarna i Norra och Södra Lycksele revir meddelat, att sedan dessa genom en under år 1911 Lycksele kyrkplats övergången eldsolycka mist sina innehavda förhyrda bostäder, lämpliga lokaler icke kunnat av dem förhyras. Rörande jägmästarbostaden i Kosta revir borde densamma enligt styrelsens åsikt förläggas till Kosta kronopark, som vore den största inom reviret och i övrigt centralt belägen.

Till samtliga nu ifrågasatta jägmästarbostäder har domänstyrelsen låtit uppgöra ritningar och kostnadsförslag, varjämte styrelsen, som ansett synnerligen nödigt, att en effektiv och i detalj gående kontroll över byggnadsarbetet utövades, varigenom man förvissade sig om att arbetet bleve utfört med omsorg och noggrannhet och till byggnadernas långvariga bestånd, föreslagit anställandet av en särskild kontrollant gemensamt för de jägmästarbostäder, som vore avsedda att uppföras i Stensele samt Norra och Södra Lycksele revir.

De enligt domänstyrelsens förslag erforderliga anslag till ifrågavarande jägmästarbostäders anskaffande m. m. utgöra

för Arjeplogs	revir 25,000 kronor, varav för år 1913 10,000 kronor,
» Stensele	» 21,300 » » » » 8,000 »
» Norra Lycksele	» 25,000 » » » » 12,500 »
» Södra »	» 25,000 » » » » 12,500 »
» Kosta »	» 22,000 » » » » 6,000 »
arvode m. m. åt kontrollant	3,000 » » » » 1,300 »
<hr/>	
tillsammans	121,300 kronor, därav för år 1913 50,300 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet i övrigt tillåter sig utskottet att hänvisa till det statsverkspropositionen bilagda statsrådsprotokollet i ämnet.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot anordnandet av ifrågavarande jägmästarbostäder eller för desammas uppförande beräknade belopp eller mot framställningen i övrigt, får alltså hemställa,

att Riksdagen må för anskaffande av bostäder m. m. åt jägmästarna i Arjeplogs, Stensele, Norra Lycksele, Södra Lycksele och Kosta revir för år 1914 anvisa ett anslag å 121,300 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav förskottsvis av tillgängliga medel under innevarande år utanordna högst 50,300 kronor.

Statens utlåningsfonder.

3:o) I punkt 32 i förenämnda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att *dels* medgiva, att under år 1914 ett belopp av 1,000,000 kronor må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från odlingslånefonden, *dels ock* till kapitalökning för odlingslånefonden för år 1914 anvisa ett anslag av 450,000 kronor att utgå av lånemedel.

Odlingslåne-
fonden.

I avseende å utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet.

Det av 1908 års Riksdag för femårsperioden 1909—1913 gjorda medgivande, att utlåningen från odlingslånefonden finge årligen uppgå till 1,000,000 kronor, anser utskottet böra lämnas jämväl för år 1914. Vid sådant förhållande och då fonden för tillgodoseendet av en dylik utlåning torde behöva den av Kungl. Maj:t äskade kapitalökningen, får utskottet hemställa,

Utskottet.

att Riksdagen må

a) medgiva, att under år 1914 ett belopp av 1,000,000 kronor må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från odlingslånefonden; samt

b) till kapitalökning för odlingslånefonden för år 1914 anvisa ett anslag av 450,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande sättet för anskaffande av medlen i fråga torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

*Egnahems-
lånefonden.*

4:o) I punkt 33 av förevarande avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att *dels* medgiva, att för år 1914 ett belopp av 7,500,000 kronor må av Kungl. Maj:t enligt gällande bestämmelser disponeras såsom lån från egnahemslånefonden; *dels ock* till kapitalökning för egnahemslånefonden för år 1914 anvisa ett anslag av 6,800,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet att hänvisa till det statsverkspropositionen bilagda statsrådsprotokollet i ämnet.

Utskottet.

Under erinran att 1912 års Riksdag medgivit, att för innevarande år ett belopp av 7,500,000 kronor finge av Kungl. Maj:t enligt gällande bestämmelser disponeras till egnahemslån, får utskottet, som icke har något att erinra mot förevarande framställning, hemställa,

att Riksdagen må

a) medgiva, att för år 1914 ett belopp av 7,500,000 kronor må av Kungl. Maj:t enligt gällande bestämmelser disponeras såsom lån från egnahemslånefonden; samt

b) till kapitalökning för egnahemslånefonden för år 1914 anvisa ett anslag av 6,800,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

*Fonden för
fiskerindrin-
gens befräm-
jande.*

5:o) Vidare har Kungl. Maj:t under punkt 34 av förevarande avdelning av statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att *dels* medgiva, att under år 1914 ett belopp av 750,000 kronor må av Kungl. Maj:t

disponeras såsom lån från fonden för fiskerinäringens befrämjande, *dels ock* till kapitalökning för samma fond under år 1914 anvisa ett anslag av 126,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet.

År 1907 bemyndigade Riksdagen riksgäldskontoret att för vart och ett av åren 1907—1911 på Kungl. Maj:ts rekvisition till ifrågavarande fond, i mån av behov, överlämna medel till så stort belopp, som funnes erforderligt för att tillsammans med till fonden inflytande annuiteter å utlämnade lån och andra fonden tillhöriga medel, med undantag för år 1907 av redan beviljat statsanslag, ej mindre bestrida viss angiven ränteutgift än även tillgodose ett årligt lånebehov av 750,000 kronor.

Utskottet.

Vidare har Riksdagen till kapitalökning för ifrågavarande fond för vartdera av åren 1912 och 1913 anvisat ett anslag av 116,000 kronor, för att även under åren 1912 och 1913 750,000 kronor skulle komma att finnas tillgängliga för utlåning.

Då fiskerinäringen alltjämt torde vara i behov av det stöd, den äger uti ifrågavarande fond, får utskottet, som icke haft något att erinra mot förevarande framställning, hemställa,

att Riksdagen må

a) medgiva, att under år 1914 ett belopp av 750,000 kronor må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från fonden för fiskerinäringens befrämjande; samt

b) till kapitalökning för samma fond under år 1914 anvisa ett anslag av 126,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande sättet för ifrågavarande medels anskaffande torde statsutskottet framdeles avgiva förslag.

6:o) I punkt 35 av ifrågavarande avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att dels medgiva, att under år 1914 ett belopp av 300,000 kronor må enligt gällande bestämmelser disponeras såsom lån från norrländska nyodlingsfonden, dels ock till kapitalökning för norrländska nyodlingsfonden för år 1914 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av lånemedel.

*Norrländska
nyodlings-
fonden.*

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet i ämnet.

Utskottet.

Under erinran att 1912 års Riksdag för möjliggörande även under innevarande år — i likhet med vad som skett föregående år — av en utlåning från ifrågavarande fond av 300,000 kronor av lånemedel anvisat till kapitalökning för fonden ett anslag av 172,000 kronor, får utskottet, som anser det vara av vikt, att tillräckliga medel finnas tillgängliga för tillgodoseende av det med förevarande fond avsedda ändamålet och som icke haft något att erinra mot det av Kungl. Maj:t till kapitalökning för fonden begärda beloppet, hemställa,

att Riksdagen må

- a) medgiva, att under år 1914 ett belopp av 300,000 kronor må enligt gällande bestämmelser disponeras såsom lån från norrländska nyodlingsfonden; samt
- b) till kapitalökning för norrländska nyodlingsfonden för år 1914 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet komma att framdeles avgiva yttrande.

Jordförmedlingsfonden.

7:0) Kungl. Maj:t har vidare under punkt 36 av ovannämnda avdelning av statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att till kapitalökning för jordförmedlingsfonden för år 1914 anvisa ett anslag av 300,000 kronor att utgå av lånemedel.

I fråga om utredningen i ärendet tillåter sig utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet i ämnet.

Utskottet.

I ändamål att under innevarande år möjliggöra en utlåning från jordförmedlingsfonden av 1,000,000 kronor anvisade nästlidna års Riksdag till kapitalökning för fonden för år 1913 ett anslag av 800,000 kronor.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot den av Kungl. Maj:t nu gjorda framställningen, vilken avser att bereda medel för fyllande av lånebehovet under år 1914, får alltså hemställa,

att Riksdagen må till kapitalökning för jordförmedlingsfonden för år 1914 anvisa ett anslag av 300,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande sättet för anskaffande av medlen i fråga torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

8:o) Vidare har Kungl. Maj:t under punkt 37 av ifrågavarande avdelning av statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att *dels* besluta, att en särskild fond benämnd täckdikningslånefonden skall inrättas för främjande av täckdikning vid mindre jordbruk, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 200,000 kronor årligen, tilldelas hushållnings-sällskap, som förklarar sig villigt att utlämna täckdikningslån till mindre jordbrukare; *dels* såsom kapitalökning till denna fond för år 1914 anvisa ett anslag av 200,000 kronor att utgå av lånemedel; *dels* ock godkänna de allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur ifrågavarande fond, vilka föreslagits i det statsverkspropositionen bilagda statsrådsprotokollet.

Täckdiknings-
lånefond.

Till öppen avdikning och vattenavledning finnes för närvarande möjlighet att erhålla statsbidrag eller lån ur särskilda för sådant ändamål inrättade fonder eller beviljade anslag, nämligen odlingslånefonden, norrländska nyodlingsfonden, norrländska avdikningsanslaget och allmänna avdikningsanslaget. Dessa fonder och anslag äro däremot icke avsedda till understödande av täckdikning.

Framställning i syfte att genom bildande av en statslånefond främja täckdikningar och andra den redan odlade jordens förbättring åsyftande företag framkom redan på åttiotalet, i det att lantbruksakademiens förvaltningskommitté, efter inhämtande av yttrande av hushållningssällskapens år 1886 församlade ombud, i utlåtande den 17 september 1886 hemställde, att en fond måtte bildas med ändamål att bereda jordbrukare inom hela riket tillfälle att erhålla lån på billiga villkor för underdikning av jord. Denna framställning föranledde emellertid icke till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 november 1908 hava hushållnings-sällskapens samma år i Stockholm församlade ombud framhållit, att det för jordbrukets främjande vore av största vikt, att täckdikning åstadkommes å all sådan mark, som därav kunde vara i behov, och att för dylika företag ekonomiskt understöd lämnades åt de jordbrukare, som icke av egna medel kunde bestrida de därför nödvändiga utgifterna. Då emellertid inga fonder funnes, från vilka medel för ifrågavarande ändamål kunde erhållas, hava ombuden hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета förslag till reglemente för en täckdikningslånefond, ur vilken förmånliga lån kunde tillhandahållas jordbruket med särskild hänsyn till möjligheten även för ägare av mindre jordbruk att kunna begagna sig av sådana lån, samt därefter till Riksdagen göra framställning om anvisande av medel till en dylik fond.

Enligt vad lantbruksstyrelsen i avgivet utlåtande meddelat, hava vissa hushållningssällskap anvisat medel för befrämjande av täckdikning av i enskild ägo varande jord, de flesta genom att anställa och avlöna särskilt utbildade dikningsförmän, som mot billig dagspenning stå såväl större som mindre jordbrukare till tjänst med ledning och utförande av täckdikningsarbeten, särskilt rörläggning, varjämte, såvitt angår det mindre jordbruket, åtskilliga hushållningssällskap helt eller delvis bekosta täckdikningsplaners upprättande genom statens lantbruksingenjörer eller andra sakkunniga förrättningsmän, under vilkas uppsikt och ledning dikningsförmännen äro ställda. Några hushållningssällskap hava därjämte avsatt lånefonder, ur vilka lån för täckdikning kunna erhållas på i allmänhet kort amorteringstid, antingen alldeles räntefritt eller mot låg (vanligen 3 procent) ränta.

Enligt vad föredragande departementschefen yttrat i sitt anförande till statsrådsprotokollet vore emellertid det understöd, som i form av lån kunde för ifrågavarande ändamål påräknas från hushållningssällskapens sida — enligt vad redogörelser för de senaste åren gåve vid handen — skäliggen ringa och måste säkerligen även så framdeles förbliva. Det syntes därför, om från det allmännas sida understöd borde lämnas till täckdikning — vilket departementschefen för sin del funne påkallat — icke finnas annan utväg, än att staten ställde de nödiga medlen till förfogande. I överensstämmelse med vad av samtliga i ärendet hörda myndigheter förordats, borde dylika understöd lämnas, icke i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet, utan såsom lån samt begränsas till det mindre jordbruket; och föresloge departementschefen för sin del en räntefot av 4 procent samt en maximiareal av 50 hektar. Vidare vore det, enligt departementschefens åsikt, önskvärt, att en viss absolut begränsning av lånebeloppet för den enskilde låntagaren fastställdes och att denna sattes till 2,000 kronor. Lånerörelsen från den för ändamålet föreslagna fonden borde förmedlas av hushållningssällskapen och fonden förvaltas av statskontoret. Vad fondens storlek anginge, skulle den, enligt förslaget, lämpligen kunna, åtminstone tills vidare, begränsas till att tillgodose ett lånebehov av 200,000 kronor årligen, vilket belopp borde uppbringas genom upplåning.

I fråga om erhållande och tillgodonjutande av lån ur den sålunda ifrågasatta fonden skulle gälla följande allmänna villkor och bestämmelser:

1:o) Hushållningssällskap, som önskar från ifrågavarande fond erhålla statslån för att därav utlämna täckdikningslån, må därom före den 1 januari det år, då statslånet är avsett att erhållas, till lantbruks-

styrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande jämväl uppgift å de företag, för vilka täckdikningslån blivit hos hushållningssällskapet sökta, samt belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån.

2:o) Lantbruksstyrelsen må efter prövning av sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap statslån från fonden; åliggande det styrelsen att om beviljade statslån lämna uppgift till statskontoret.

3:o) Finnes statslånebelopp vara av hushållningssällskap disponerat på annat sätt, än förevarande bestämmelser tillåta, skall det samma, på yrkande av lantbruksstyrelsen, omedelbart återbetalas av hushållningssällskapet.

4:o) Å lyftat, oguldet statslånebelopp skall hushållningssällskap erlägga 4 procent årlig ränta från lyftningsdagen.

Sedan statslån innehafts under två år från lyftningsdagen, skall vid utgången av vart och ett av de därpå följande sju åren årligen återbetalas en sjundedel av det ursprungliga beloppet.

Med fullgörande av de sålunda stadgade ränte- och kapitalinbetalningarna må dock hushållningssällskap åtnjuta anstånd varje gång under tre månader från förfallodagen.

Därest hushållningssällskap icke inom sålunda föreskriven tid inbetalt förfallet kapitalbelopp, skall därå erläggas 6 procent årlig ränta från förfallodagen, tills inbetalning sker.

5:o) Av den, som av hushållningssällskap erhåller täckdikningslån, må ej fordras högre ränta än i föregående moment bestämts, och skola jämväl de där stadgade återbetalningsvillkor tillämpas å täckdikningslån, dock att hushållningssällskap icke är förpliktat att medgiva anstånd med fullgörandet av förfallen ränte- eller kapitalinbetalning.

6:o) Täckdikningslån må av hushållningssällskap icke lämnas till ägare eller brukare av mer än 50 hektar åkerjord och ej heller till brukare av mindre areal, därest brukningsdelen tillhör ägare av mer än 50 hektar åkerjord.

7:o) Täckdikningslån må icke beviljas till högre belopp än 2,000 kronor och icke uppgå till mer än 70 procent av den beräknade kostnaden för täckdikningen. Ej må låntagare på grund av särskilda täckdikningslån samtidigt häfta i skuld till högre belopp än 2,000 kronor.

8:o) Vid beräkning av denna kostnad upptages såväl kostnaden för täckdikningsplanens uppgörande som för själva dikningsarbetet och anskaffandet av täckdikningsmaterialier (tegelrör, sten, stänger eller annat material, som prövas lämpligt). För upptagandet av till täckdikningen hörande öppet avlopp må lån icke beviljas till större belopp, än som motsvarar 70 procent av sökandens andel i kostnaden för samma avlopp,

samt icke utgå, försåvitt statsbidrag under form av anslag eller lån förut utgått därtill.

9:o) Plan och kostnadsförslag för täckdikningen skola vara uppgjorda av lantbruksingenjör, försåvitt gårdens åkerareal överstiger 25 hektar och täckdikningen är avsedd att verkställas med tegelrör, samt i annat fall av lantbruksingenjör, jordbrukskonsulent eller annan person, som vederbörande hushållningssällskap prövar vara därtill kompetent, och skall denne även avgiva yttrande om den föreslagna täckdikningsmetodens lämplighet för marken i fråga. Den, som uppgjort planen, skall övervaka och avsyna arbetets utförande.

10:o) Till biträde vid arbetet skall låntagaren använda en uti vederbörande hushållningssällskaps tjänst anställd, av lantbruksingenjör godkänd täckdikningsförman.

11:o) Hushållningssällskap äger bestämma de närmare villkoren för åtnjutande av täckdikningslån liksom ock tillse, att det med beviljat dylikt lån avsedda ändamålet vinnes.

12:o) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap utbetala beviljat statslån mot hushållningssällskapets förskrivning därå.

13:o) Statskontoret har att, därest stadgad kapital- eller räntebetalning å statslån icke i rätt tid fullgöres, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då vill bestämma, huruvida oguldet statslånebelopp jämte ränta skall före den fastställda amorteringstidens slut återbetalas.

Beträffande utredningen i övrigt i ärendet tillåter sig utskottet att hänvisa till det statsverkspropositionen bilagda statsrådsprotokollet.

Motioner.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft tre särskilda i ämnet väckta motioner, nämligen nr 83 i Första kammaren av herr *Ingeström* och nr 198 i Andra kammaren av herr *von Sneidern*, vilka sammanställande hemställt, att Riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av en särskild fond för främjande av täckdikning vid mindre jordbruk måtte besluta, att första stycket av punkt 4 i av Kungl. Maj:t föreslagna allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur ifrågavarande fond skall erhålla följande lydelse: »Å lyftat oguldet statslånebelopp skall hushållningssällskap erlagga 3 procents årlig ränta, dock så att sällskapet de två första åren från lyftningsdagen åtnjuter räntefrihet.» samt nr 56 i Andra kammaren av herr *Ekerot*, däri hemställt, att Riksdagen ville besluta, att i motionen påpekade bestämmelser erhålla följande lydelse:

6:o) Täckdikningslån må av hushållningssällskap icke lämnas till ägare eller brukare av mer än 50 hektar åker eller annan odlad jord.

9:o) Plan och kostnadsförslag för täckdikningen skola vara uppgjorda av lantbruksingenjör, jordbrukskonsulent eller annan person, som vederbörande hushållningssällskap prövar vara därtill kompetent, och skall denne även avgiva yttrande om den föreslagna täckdikningsmetodens lämplighet för marken i fråga. Den, som uppgjort planen, skall övervaka och avsyna arbetets utförande.

I avseende å de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina förslag, tillåter sig utskottet hänvisa till själva motionerna.

Den stora betydelsen för jordbruket av en väl utförd täckdikning finner utskottet för sin del ligga i öppen dag. Utskottet inser även till fullo de svårigheter, som ofta torde möta särskilt för den mindre jordbrukaren att i saknad av tillräckligt kapital utan hjälp bekosta täckdikning av sin åkerjord. I betraktande av att staten sedan lång tid tillbaka vidtagit åtgärder för den öppna avdikningens befrämjande synes det rättvist och billigt samt även följdriktigt, att jämväl en så viktig jordförbättring som täckdikningen av staten främjas och understöddes. Utskottet anser sig därför böra tillstyrka Kungl. Maj:ts nu föreliggande framställning.

Utskottet.

Med hänsyn till att täckdikningen för jordbrukaren är ett produktivt företag synes det utskottet riktigt att, såsom förslaget ock innebär, det understöd, som av staten beredes täckdikningen, icke utgår såsom anslag utan återbetalningsskyldighet utan i form av lån från en för ändamålet särskilt bildad fond på för låntagaren förmånliga villkor. Mot den föreslagna storleken av fonden samt mot sättet för medlens uppbringande och fondens förvaltning har utskottet icke haft något att erinra. Utskottet finner det jämväl lämpligt, att lånerörelsen bedrivs genom förmedling av hushållningssällskapen, vilka redan omhänderhava liknande förmedling vid lån från egnahemslånefonden m. fl. dylika fonder.

De ifrågasatta allmänna villkoren och bestämmelserna för erhållande och tillgodonjutande av lån ur ifrågavarande fond hava emellertid givit utskottet anledning till erinringar i nedan angivna hänseenden.

Punkt 1.

Tiden, inom vilken hushållningssällskap skall vara skyldigt att till lantbruksstyrelsen inkomma med framställning om statslån ur täckdik-

ningslånefonden för året, synes icke lämpligen böra sättas så tidigt som den 1 januari, enär därigenom den enskilde lånesökanden i många fall skulle nödgas att alltför långt i förväg bestämma sig för täckdikningsföretaget, något som givetvis kan vara högst olägligt för den mindre jordbrukaren, vilkens resurser ofta äro beroende av den blivande skörden under året och andra dylika variabla förhållanden. Hushållningssällskapets framställning till lantbruksstyrelsen är nämligen enligt förslaget avsedd att innehålla uppgift å alla de företag, för vilka lån blivit hos hushållningssällskapet sökta, samt belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån, vilket förutsätter, att planer och kostnadsförslag till företagen skola vara ej mindre utarbetade än även av hushållningssällskapet prövade redan föregående år. Utskottet anser därför, att hushållningssällskap bör äga att intill den 1 mars varje år till lantbruksstyrelsen inkomma med framställning om lån ur täckdikningslånefonden för året.

Punkt 4.

Enär det understöd, som genom nu ifrågavarande fond skulle av staten beredas täckdikningen, icke bör givas karaktären av ren gåva utan fastmera vara att anse såsom en uppmuntran och eggelse för jordbrukaren att förbättra sitt jordbruk, anser utskottet, att räntevillkoren för täckdikningslånen böra bestämmas så att staten icke gör någon direkt ränteförlust; och finner utskottet de i sådant avseende föreslagna bestämmelserna om en räntefot av 4 procent samt två års amorteringsfrihet väl avvägda. Utskottet kan fördenskull icke biträda herrar Ingeströms och von Sneiderns förslag om nedsättning av räntan till 3 procent samt räntefrihet under de två första åren. Emellertid anser utskottet, att det för hushållningssällskapen bör framstå såsom en plikt att, där ömmande omständigheter föreligga, bereda låntagaren den ytterligare räntelindring, som kan anses skälig, och själva bära den sålunda uppkommande ränteförlusten.

Punkt 6.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att täckdikningslånen böra utlämnas endast åt mindre jordbrukare, enär dessa i allmänhet icke torde vara i stånd att utan understöd utföra företag av nu ifrågavarande slag, under det att de större jordbrukarna i detta hänseende oftast äga större möjligheter. Utskottet vill visserligen icke bestrida, att även jordbrukare med större areal kunna finnas, som äro i behov

av liknande låneunderstöd, men enär ett utsträckande av fonden till att omfatta jämväl större jordbruk skulle medföra så stora krav på densamma, att dess storlek svårligen läte sig på sätt nu föreslagits begränsas, anser utskottet, att de mindre jordbrukarnes klass bör i första hand tillgodoses och att arealen, i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, bör begränsas till 50 hektar.

Utskottet anser emellertid, att utlämmandet av ifrågavarande lån bör inskränkas till sådana jordbrukare, som verkligen äro i behov därav, så att lånen icke komma att tagas i anspråk av personer i god ekonomisk ställning allenast på grund av de förmånliga lånevillkoren. Behovet torde lämpligen böra prövas av hushållningssällskapen i samband med prövningen av själva låneansökningarna.

Departementschefens förslag att brukare av mindre areal jord skulle vara uteslutna från erhållande av lån för det fall att ägarens hela areal överstege den för erhållande av täckdikningslån föreskrivna maximigränsen finner utskottet icke fullt förenligt med rättvisa och billighet. I denna del anser sig utskottet i stället böra ansluta sig till den mening, som av herr Ekerot framförts i hans motion. Huvudsaken synes nämligen utskottet härvidlag vara, att brukaren verkligen själv under brukningstiden får njuta frukterna av företaget, och torde detta syftemål vinnas genom en föreskrift att täckdikningslån får utlämnas till brukare endast under förutsättning, att han ännu har kvar ett visst antal år av brukningstiden. I detta hänseende torde lämpligen böra fastställas en tid av 10 år, det år då lånet utlämnas oräknat.

Utskottet anser sig vidare böra tillstyrka herr Ekerots förslag att uttrycket »åker» i 6:te punkten utbytes mot orden »åker eller annan odlad jord».

Punkt 7.

Beträffande den relativa begränsningen av täckdikningslånen till viss procent av den beräknade kostnaden för täckdikningen anser utskottet, att denna procent skäligen bör sättas lägre för det fall att mindre dyrbar täckdikningsmaterial användes. I sådant avseende vill utskottet, som icke har något att erinra mot en begränsning av 70 procent då rör användas, som sin åsikt uttala, att lånet icke bör få uppgå till mer än 50 procent av den beräknade kostnaden för det fall att annat ledningsmaterial än rör kommer till användande.

Punkt 8.

Enär för täckdikning användas, förutom tegelrör, jämväl andra slag av rör, såsom exempelvis rör av cement, torde ordet »tegelrör» böra utbytas mot allenast »rör».

Punkt 9.

Föreskriften om skyldighet för den lånesökande att då gårdens åkerareal överstiger 25 hektar och täckdikningen är avsedd att verkställas med tegelrör anlita lantbruksingenjör för uppgörandet av plan och kostnadsförslag synes utskottet onödigt betungande, i betraktande jämväl av svårigheten i vissa landsändar att kunna anlita lantbruksingenjör. För övrigt läser med föreskriften i många fall icke uppnås det med densamma åsyftade ändamålet eller att de största och viktigaste dikningsföretagen under alla förhållanden bliva utförda av fullt kompetenta personer, enär själva dikningsföretagets storlek och betydelse sannolikt icke alltid står i direkt proportion till gårdens storlek. Utskottet, som jämväl i denna del biträder herr Ekerots motion, anser därför, att plan och kostnadsförslag för täckdikning må, oavsett arealen och dikningsmaterialens beskaffenhet, kunna uppgöras antingen av lantbruksingenjör eller jordbrukskonsulent eller annan person, som vederbörande hushållningssällskap prövar därtill kompetent.

Sista meningen i nu förevarande punkt torde med hänsyn till kostnaderna för den däri innehållna bestämmelsens iakttagande böra helt och hållet utgå.

Punkt 10.

Då det icke skäligen torde kunna fordras, att en i hushållningssällskapets tjänst anställd täckdikningsförman skall, för att få användas vid täckdikningsföretag av nu ifrågavarande slag, dessutom visa sig vara godkänd av lantbruksingenjör, torde förevarande punkt böra omformuleras i sådan riktning att till biträde vid arbetet må få användas *antingen* en i vederbörande hushållningssällskaps tjänst anställd *eller* av lantbruksingenjör godkänd täckdikningsförman.

Punkt 11.

I denna punkt bör enligt utskottets mening inflyta föreskrift om skyldighet för vederbörande hushållningssällskap att pröva, huruvida länesökanden är i behov av det utav honom sökta täckdikningslånet.

På grund av det sålunda anförda får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med avslag å herrar Ingeströms och von Sneiderns motioner, må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herr Ekerots motion,

a) besluta, att en särskild fond benämnd täckdikningslånefonden skall inrättas för främjande av täckdikning vid mindre jordbruk, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 200,000 kronor årligen, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna täckdikningslån till mindre jordbrukare;

b) såsom kapitalökning till denna fond för år 1914 anvisa ett anslag av 200,000 kronor att utgå av lånemedel; samt

c) godkänna följande allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur ifrågavarande fond:

(Kungl. Maj:ts förslag:)

1:o) Hushållningssällskap, som önskar från ifrågavarande fond erhålla statslån för att därav utlämna täckdikningslån, må därom före den 1 januari det år, då statslånet är avsett att erhållas, till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande jämväl uppgift å de företag, för vilka täckdikningslån blivit hos hushållningssällskapet sökta, samt belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån.

(Utskottets förslag:)

1:o) Hushållningssällskap, som önskar från ifrågavarande fond erhålla statslån för att därav utlämna täckdikningslån, må därom före den 1 mars det år, då statslånet är avsett att erhållas, till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande jämväl uppgift å de företag, för vilka täckdikningslån blivit hos hushållningssällskapet sökta, samt belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån.

2:o) Lantbruksstyrelsen må efter prövning av sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap statslån från fonden; åliggande det styrelsen att om beviljade statslån lämna uppgift till statskontoret.

3:o) Finnes statslånebelopp vara av hushållningssällskap disponerat på annat sätt än förevarande bestämmelser tillåta, skall detsamma, på yrkande av lantbruksstyrelsen, omedelbart återbetalas av hushållningssällskapet.

4:o) Å lyftat, oguldet statslånebelopp skall hushållningssällskap erlägga 4 procent årlig ränta från lyftningsdagen.

Sedan statslån innehafts under två år från lyftningsdagen, skall vid utgången av vart och ett av de därpå följande sju åren årligen återbetalas en sjundedel av det ursprungliga beloppet.

Med fullgörande av de sålunda stadgade ränte- och kapitalinbetalningarna må dock hushållningssällskap åtnjuta anstånd varje gång under tre månader från förfallodagen.

Därest hushållningssällskap icke inom sålunda föreskriven tid inbetalt förfallet kapitalbelopp, skall därå erläggas 6 procent årlig ränta från förfallodagen, tills inbetalning sker.

5:o) Av den, som av hushållningssällskap erhåller täckdikningslån, må ej fordras högre ränta än i föregående moment bestämts, och skola jämväl de där stadgade återbetalningsvillkor tillämpas å täckdikningslån, dock att hushållningssällskap icke är förpliktat att medgiva anstånd med fullgörandet av förfallen ränte- eller kapitalinbetalning.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

6:o) *Täckdikningslån må av hushållningssällskap icke lämnas till ägare eller brukare av mer än 50 hektar åkerjord och ej heller till brukare av mindre areal, därest brukningsdelen tillhör ägare av mer än 50 hektar åkerjord.*

7:o) Täckdikningslån må icke beviljas till högre belopp än 2,000 kronor och icke uppgå till mer än 70 procent av den beräknade kostnaden för *täckdikningen*. Ej må låntagare på grund av särskilda täck-

(Utskottets förslag:)

6:o) *Täckdikningslån må av hushållningssällskap lämnas till ägare eller brukare av högst 50 hektar åker eller annan odlad jord, vilken är i behov av dylikt lån, till brukare dock allenast under förutsättning att dennes återstående brukningstid omfattar minst 10 år det år lånet utlämnas oräknat.*

7:o) Täckdikningslån må icke beviljas till högre belopp än 2,000 kronor och icke uppgå till mer än 70 procent av den beräknade kostnaden för *täckdikningen vid användning av rör och 50 procent då annat*

(Kungl. Maj:ts förslag:)

dikningslån samtidigt häfta i skuld till högre belopp än 2,000 kronor.

8:o) Vid beräkning av denna kostnad upptages såväl kostnaden för täckdikningsplanens uppgörande som för själva dikningsarbetet och anskaffandet av täckdikningsmaterialier (*tegelrör*, sten, stänger eller annat material, som prövas lämpligt). För upptagandet av till täckdikningen hörande öppet avlopp må lån icke beviljas till större belopp, än som motsvarar 70 procent av sökandens andel i kostnaden för samma avlopp, samt icke utgå, försåvitt statsbidrag under form av anslag eller lån förut utgått därtill.

9:o) Plan och kostnadsförslag för täckdikningen skola vara uppgjorda av *lantbruksingenjör, försåvitt gårdens åkerareal överstiger 25 hektar och täckdikningen är avsedd att verkställas med tegelrör, samt i annat fall av lantbruksingenjör, jordbrukskonsulent eller annan person, som vederbörande hushållningssällskap prövar vara därtill kompetent*, och skall denne även avgiva yttrande om den föreslagna täckdikningsmetodens lämplighet för marken i fråga. *Den, som uppgjort planen, skall övervaka och avsyna arbetets utförande.*

10:o) Till biträde vid arbetet skall låntagaren använda en uti vederbörande hushållningssällskaps tjänst *anställd, av lantbruksingenjör godkänd täckdikningsförman.*

(Utskottets förslag:)

material användes. Fj må låntagare på grund av särskilda täckdikningslån samtidigt häfta i skuld till högre belopp än 2,000 kronor.

8:o) Vid beräkning av denna kostnad upptages såväl kostnaden för täckdikningsplanens uppgörande som för själva dikningsarbetet och anskaffandet av täckdikningsmaterialier (*rör*, sten, stänger eller annat material, som prövas lämpligt). För upptagandet av till täckdikningen hörande öppet avlopp må lån icke beviljas till större belopp, än som motsvarar 70 procent av sökandens andel i kostnaden för samma avlopp, samt icke utgå, försåvitt statsbidrag under form av anslag eller lån förut utgått därtill.

9:o) Plan och kostnadsförslag för täckdikningen skola vara uppgjorda av *lantbruksingenjör, jordbrukskonsulent eller annan person, som vederbörande hushållningssällskap prövar vara därtill kompetent*, och skall denne även avgiva yttrande om den föreslagna täckdikningsmetodens lämplighet för marken i fråga.

10:o) Till biträde vid arbetet skall låntagaren använda en uti vederbörande hushållningssällskaps tjänst *anställd eller av lantbruksingenjör godkänd täckdikningsförman.*

(Kungl. Maj:ts förslag:)

11:o) Hushållningssällskap äger bestämma de närmare villkoren för åtnjutande av *täckdikningslån liksom* ock tillse, att det med beviljat dylikt lån avsedda ändamålet vinnes.

12:o) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap utbetala beviljat statslån mot hushållningssällskapets förskrivning därå.

13:o) Statskontoret har att, därest stadgad kapital- eller räntebetalning å statslån icke i rätt tid fullgöres, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då vill bestämma, huruvida oguldet statslånebelopp jämte ränta skall före den fastställda amorteringstidens slut återbetalas.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

Lånefond för
inköp av ädla
avelston.

9:o) Slutligen har Kungl. Maj:t under punkt 38 av förevarande avdelning av statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att *dels* besluta, att en särskild fond skall inrättas, benämnd lånefonden för inköp av ädla avelston, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 100,000 kronor årligen, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att till jordbrukare inom sällskapets område utlämna hästavelslån för inköp av dylika avelston och inom vars område ädel hästavel bedrives samt goda förutsättningar för densamma finnas, *dels* såsom kapitalökning för denna fond för år 1914 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av andra statsinkomster än lånemedel; *dels* ock godkänna i statsrådsprotokollet föreslagna allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur ifrågavarande fond.

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet att hänvisa till det statsverkspropositionen bilagda statsrådsprotokollet.

Utskottet.

Vid behandling av förevarande punkt har utskottet jämväl till prövning förehaft en av herr *Jönsson* i Slätåker inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet remitterad motion, nr 148, däri hemställts, att Riksdagen må å extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 40,000 kronor att under de villkor, Kungl. Maj:t må bestämma, utdelas såsom

(Utskottets förslag:)

11:o) Hushållningssällskap äger bestämma de närmare villkoren för åtnjutande av *täckdikningslån, pröva huruvida lånesökanden är i behov av lånet liksom* ock tillse, att det med beviljat dylikt lån avsedda ändamålet vinnes.

bevaringspremier för ston av ädelt slag. Detta ärende, vilket utskottet redan i punkt 25 av sitt den 27 nästlidna februari avgivna utlåtande, nr 1, angående regleringen av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet, framlagt till Riksdagens prövning, blev emellertid, enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag, av båda kamrarna visat åter till utskottet för ny behandling. Anledningen härtill torde hava varit önskan att ifrågavarande motion måtte av utskottet behandlas i samband med Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition angående inrättandet av en lånefond för inköp av ädla avelsston.

Rörande det i motionen framställda förslaget kommer utskottet att avgiva särskilt utlåtande.

Mot Kungl. Maj:ts nu föreliggande framställning om bildande av en lånefond för utlämnande av räntefria lån till inköp av ädla avelsston har utskottet icke haft något att erinra. Ej heller har utskottet något att invända mot den föreslagna fondens storlek och förvaltning samt sättet för medlens anskaffande. I likhet med departementschefen anser utskottet, att lånen lämpligen böra förmedlas av hushållningssällskapen. Utskottet, som icke heller har något att erinra mot de föreslagna allmänna villkoren eller bestämmelserna för erhållande och tillgodonjutande av lån ur ifrågavarande fond eller mot Kungl. Maj:ts framställning i övrigt, får alltså hemställa,

att Riksdagen, må

a) besluta, att en särskild fond skall inrättas, benämnd lånefonden för inköp av ädla avelsston, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 100,000 kronor årligen, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att till jordbrukare inom sällskapets område utlämna hästavelslån för inköp av dylika avelsston och inom vars område ädel hästavel bedrivs samt goda förutsättningar för densamma finnas;

b) såsom kapitalökning för denna fond för år 1914 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av andra statsinkomster än lånemedel;

c) godkänna följande allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur ifrågavarande fond:

1:o) Hushållningssällskap, som önskar från ifråga-

varande fond erhålla statslån för att därav utlämna hästavelslån, må därom inom tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, till stuteriöverstyrelsen ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökan.

2:o) Finnes statslånebelopp vara av hushållningssällskap disponerat på annat sätt, än gällande bestämmelser tillåta, äger Kungl. Maj:t föreskriva, att det samma skall omedelbart återbetalas av hushållningssällskapet.

3:o) Å statslån från ifrågavarande fond erlägges icke någon ränta.

Sedan statslån innehafts under ett år från lyftningsdagen, skall vid utgången av vart och ett av de därpå följande fem åren årligen återbetalas en femtedel av det ursprungliga beloppet.

Med fullgörande av de sålunda stadgade kapitalinbetalningarna må dock hushållningssällskap åtnjuta anstånd varje gång under tre månader från förfalldagen.

Därest hushållningssällskap icke inom sålunda föreskriven tid inbetalar förfallet kapitalbelopp, skall därå erläggas 6 procent årlig ränta från förfalldagen, tills inbetalning sker.

4:o) Den, som av hushållningssällskap erhåller hästavelslån, skall åtnjuta enahanda räntefrihet, som nyss nämnts, och skola jämväl de i föregående moment stadgade återbetalningsvillkor tillämpas å hästavelslån, dock att hushållningssällskap icke är förpliktat att medgiva anstånd med fullgörandet av förfallen kapitalinbetalning.

5:o) Hästavelslån må icke beviljas till högre belopp för varje sto än 1,200 kronor. Ej må låntagare på grund av särskilda hästavelslån samtidigt häfta i skuld till högre belopp än 3,000 kronor.

6:o) Hästavelslån må icke beviljas för inköp av andra avelsston än sådana, som uppköpts genom remonteringsstyrelsens försorg.

7:o) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap utbetala beviljat statslån mot hushållningssällskapets förskrivning därå.

8:o) Statskontoret har att, därest stadgad kapitalinbetalning å statslån icke i rätt tid fullgöres, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då vill bestämma, huruvida oguldet statslånebelopp skall före den fastställda amorteringstidens slut återbetalas.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

Stockholm den 10 april 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Närvarande: herrar Persson, Tamm, Odelberg, Paulson, Lindblad (utom vid punkten 9), Pers, Lundell, Nilsson i Kabbarp (utom vid punkterna 8 och 9), Linders, Hellström, greve Wachtmeister (utom vid punkterna 8 och 9), Ingeström, (utom vid punkterna 8 och 9), frih. Gyllenstierna, Ekerot (utom vid punkterna 8 och 9), Bosson och Olausson; ävensom frih. De Geer, Ericsson, Nilsson i Tånga och Nilsson i Linnås vid punkterna 8 och 9 samt frih. Silfverschiöld vid punkten 9.

Reservationer:

beträffande *punkten 8:o*)

av *A. T. Odelberg*;

samt beträffande *punkten 9:o*)

av *S. Linders*, *O. Nilsson* och *C. L. Olausson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning;

samt av *A. Pers*.
